

UDC (УДК) 343.9:[343.37+343.55](477) «193»
JEL Classification: K40

Греченко Володимир Анатолійович,

доктор історичних наук, професор,
заслужений працівник освіти України,
завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
факультету № 6 (права та масових комунікацій)
Харківського національного університету внутрішніх справ
e-mail: grechenko18@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6046-0178

Брусакова Оксана Валеріївна,

кандидат філософських наук,
декан факультету № 6 (права та масових комунікацій)
Харківського національного університету внутрішніх справ
e-mail: advokat.brusakova@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-6522-8020

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ МІЛІЦІЇ УСРР У 1932 р.

Анотація. Розглянуто основні зміни в організації та певні аспекти діяльності міліції Української СРР у 1932 р. Описано, як продовжився процес централізації управління міліцією, відбулося уточнення функцій її республіканських та обласних органів. Розкрито деякі напрями протидії злочинності у 1932 р., зокрема, роль оперативного сектору у цій роботі. Показано нові напрями адміністративної діяльності міліції – щодо охорони пам'яток культури та боротьби з зебрацтвом. Висвітлено вплив Голодомору на діяльність міліції.

Ключові поняття: Україна, 1932 рік, НКВС, міліція, протидія злочинності.

Grechenko Volodymyr,

Doctor of History, Professor,
Honored Worker of Education of Ukraine,
Head of the Department of Social and Humanitarian Disciplines
of Faculty № 6 (Law and Mass Communications)
of Kharkiv National University of Internal Affairs
e-mail: grechenko18@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-6046-0178

Brusakova Oksana,

Candidate of Philosophy,
Dean of Faculty № 6 (Law and Mass Communication)
of Kharkiv National University of Internal Affairs
e-mail: advokat.brusakova@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-6522-8020

ORGANIZATION AND ACTIVITIES OF THE USSR POLICE IN 1932

Abstract. The history of militia of Ukraine is difficult, multidimensional and contradictory. Without regard to socio-economic difficulties and negative influence of the soviet totalitarian regime, the organs of internal affairs throughout the years continued to execute the basic function, which is crime counteraction. This activity was purposeful enough and small on the whole positive value, although there were substantial defects and errors. This experience was taken into account during the next periods, it still has some value today, such as, scientific and practical. Based on what has been said, the authors analyse basic aspects of organization of militia and its activity in relation to crime counteraction during indicated period. This theme has not been sufficiently explored in historical and legal literature. During 1932 certain changes took place in organization of activity of

militia. Council of People's Commissars of USRR confirmed Charter on Main management of working-peasant militia, concretizing and clarifying the functions of its leading organs, including the level of areas, the process of management centralization. The change of head of militia of republic took place. The new forms of organization of militia in the field of crime counteraction were operative sectors that functioned on the territory of several areas and demonstrated considerable efficiency. The sphere of administrative activity of militia broadened – it spread to the guard of sights of culture. Registration of road accidents has also become the function of the militia. The organs of internal affairs forced to activate the work in the field of fight against begging that was considered as the uninherent to socialism phenomenon, but its increase and corresponding problems were closely constrained with the consequences of «all-embracing collectivization» and famine. Famine had also substantial influence on the decline of efficiency of activity of militia.

Key concepts: Ukraine, 1932, People's Commissariat for Internal Affairs, militia, crime counteraction.

DOI 10.32518/2617-4162-2019-4-45-52

Вступ

Історія міліції України – складна, багатоаспектна та суперечлива. Попри соціально-економічні труднощі та негативний вплив радянського тоталітарного режиму, органи внутрішніх справ у всі роки продовжували виконувати свою основну функцію – протидію злочинності, ця діяльність була достатньо цілеспрямована і мала загалом позитивне значення, хоча були суттєві недоліки та помилки. На цей досвід намагалися зважати й у наступні періоди, він має деяке значення і сьогодні, зокрема наукове та практичне.

Варто констатувати, що ця тема є недостатньо дослідженою історико-правовою наукою в Україні. Це пов'язано, на нашу думку, з деякою демонізацією цього періоду (звичайно, не безпідставною!), адже 1930-ті роки – це і Голодомор, і масові репресії, але діяльність міліції продовжувалася і завдання науки полягає в об'єктивному висвітленні її історії, адже заборонених тем наразі немає. Щодо питання історіографії, то можна зазначити монографію «Підготовка охоронців правопорядку в Харкові: 100 років історії (1917–2017 рр.)» [1], книгу «Міліція України: історичний нарис, портрети, події» [2] та нашу статтю «Злочинність в УСРР та протидія їй у першій половині 1930-х років» [3], дисертацію Д. В. Галкіна «Організаційно-структурна побудова міліції УСРР у 1918–1934 роках (історико-правова характеристика)» [4]. Проте в них йдеться про більш значні періоди історії міліції, а деякі аспекти її організації та діяльності у 1932 р. лише окреслюються.

Зважаючи на вищесказане, автори поставили своїм завданням здійснення аналізу основних аспектів організації міліції та її діяльності щодо протидії злочинності у вказаний період. Уперше в історико-правовій літературі комплексно досліджено характер змін в організації міліції у 1932 р., показано вплив Голодомору на діяльність міліції. Розкрито основні напрями боротьби з криміналітетом у вказаний період. Набули подальшого розвитку положення про адміністративну діяльність органів внутрішніх справ.

1. Основні правові засади організації міліції

Однією з важливих змін в організації міліції в 1932 р. була конкретизація та уточнення завдань та функцій Головного управління робітничо-селянської міліції. 23.04.1932 Рада Народних Комісарів УСРР затвердила Статут про Головне управління робітничо-селянської міліції. Це було зроблено відповідно до ст. 8 постанови РНК Союзу РСР від 25.05.1931, яка затвердила «Положення про робітничо-селянську міліцію» [5, ст. 247]. У постанові вказувалося, що «Головне управління робітничо-селянської міліції керує діяльністю органів міліції у справі охорони революційного ладу і громадської безпеки, а також у справі охорони особистої безпеки громадян, їх прав і майна. У сфері організації міліції на Головне управління робітничо-селянської міліції покладається:

- 1) організувати у випадках, указаних в законі, органи міліції і керувати їх діяльністю через Головне управління робітничо-селянської міліції АМССР, обласні управління робітничо-селянської міліції, а в Донбасі – безпосередньо через районні і міські управління робітничо-селянської міліції;
- 2) встановлювати дислокацію органів міліції;
- 3) встановлювати і регулювати порядок проходження служби працівниками міліції;
- 4) організувати політичний апарат в органах міліції і керувати його діяльністю;
- 5) керувати Головним управлінням робітничо-селянської міліції АМССР, обласними управліннями робітничо-селянської міліції, а рівно районними і міськими управліннями міліції на території Донбасу у справі міліційної, стройової і бойової підготовки органів міліції і проводити заходи по забезпеченню міліції потрібним технічним устаткуванням;
- 6) керувати формуванням відомчої міліції і укладати генеральні договори з державними установами, підприємствами і громадськими організаціями загальносоюзного і республіканського значення на організацію охорони підприємств, споруд й іншого майна цих органів;
- 7) організувати і керувати, погоджуючи

з відповідними громадськими організаціями, роботою по залученню широких мас трудящих у безпосереднє виконання окремих функцій, покладених на органи міліції, організувати для цього добровільні товариства сприяння міліції і керувати їх діяльністю; 8) розробляти і здійснювати заходи, спрямовані на поліпшення матеріально-побутового становища працівників міліції» [6, ст. 80].

Цей документ засвідчив логічне завершення процесу централізації управління міліції в загальносоюзному масштабі і настання нового етапу в правовому регулюванні її організації та діяльності. Постановою встановлювалися єдині для всієї міліції СРСР організаційні форми, а також права та обов'язки. Місцевими органами міліції стали управління міліції: обласні, районні та міські. Функції місцевих органів міліції було конкретизовано в постанові РНК УСРР «Устава про обласні управи робітничо-селянської міліції» від 20.11.1932. У ній вказано, що «обласна управа РС міліції підлягає безпосередньо Головній управі РС міліції при РНК УСРР, чинить під її керівництвом та повністю відповідає перед нею за стан та роботу органів міліції області. Одночасно обласна управа РС міліції в своїй роботі керується вказівками облвиконкому, при якому вона є. На обласну управу РС міліції покладається також безпосередньо обслуговувати місто, що є центром області, де не утворено самостійної міської управи РС міліції» [7, арт. 213].

У цей же час відбулася зміна начальника Головного управління робітничо-селянської міліції. За поданням ДПУ Політбюро ЦК КП(б)У 23.04.1932 звільнило О. О. Ємельянова з цієї посади, який обіймав її за сумісництвом (одночасно був начальником Управління прикордонної охорони ДПУ УСРР) і призначило на неї П. В. Семенова [8, арк. 16]. Останній був кадровим чекістом, не мав ніякого досвіду міліцейської роботи, але був «своєю», перевіреною людиною і тому, на односторонню думку членів Політбюро, він міг обіймати цю посаду.

Водночас, у цей час, значну увагу продовжували приділяти ідейно-політичній роботі в міліції. 29.05.1932 ДПУ СРСР затвердило «Положення про політрука в робітничо-селянській міліції», згідно з яким в усіх стройових підрозділах РСМ, взводах і командах із кількістю особового складу понад 30 осіб призначалися політруки, які мали б здійснювати керівництво проведенням політосвітроботи серед особового складу взводу (команди) [9, с. 176–177]. Це мало на меті зміцнення політичного виховання у низовій ланці міліції і завершення побудови політвиховної піраміди в міліції – від центрального апарату до взводів.

2. Протидія злочинності

Варто зазначити, що економічна криза і голод початку 1930-х років супроводжувалися зростанням злочинності в СРСР. Апогей припав на 1929–1933 роки. Основну кількість злочинів представляли грошова розтрата, великі розкрадання товарів, дрібні крадіжки «соціалістичної власності». На початку 1930-х рр. вони склали дві третини усіх зареєстрованих злочинів. Основний збиток державі наносили не банди, що здійснювали розбої і нальоти на потяги, склади, магазини, а «злочини грошей і товарів» – велике розкрадання грошей і товарів, яке здійснювалося адміністрацією підприємств, і дрібні крадіжки рядових працівників. Зважаючи на порожні полиці магазинів будь-яка дрібниця мала цінність, «несуни» ставали бичем соціалістичної економіки. Несли з роботи те, що робили, або те, що лежало без нагляду [10, с. 25].

07.08.1932 радянський уряд оприлюднив новий надзвичайний закон – постанову ЦВК і РНК СРСР, що проголосила розкрадання державної і суспільної власності (включно з власністю колгоспів), злочином, гідним страти, а за наявності пом'якшувальних обставин – десятирічного строку позбавлення волі. Новий закон проголосив, що суспільна власність є «основною радянського ладу, священною і недоторканою». Особи, які зазіхали на цю власність, мали розглядатися як «вороги народу» [11, с. 22]. Закон від 07.08. відіграв провідну роль у судовій практиці (закон «сім-вісім» або «закон про п'ять колосків») [12, с. 89].

У зв'язку з ліквідацією в республіці округів, ще у 1931 р. в Харківській міліції було створено оперативний сектор, який обслуговував нинішню територію Харківської, Полтавської та Сумської областей. При секторі діяла оперативна група по боротьбі з бандитизмом і злочинністю. До неї увійшли досвідчені оперативні працівники О. І. Костенко, І. Г. Кривокин, О. І. Нікольський, П. Т. Себка та інші на чолі з М. М. Журбою. Співробітники групи часто перебували у відрядженнях, організували і контролювали оперативну роботу міліції на місцях, включалися в заходи з ліквідації бандитизму і грабіжницьких зграй [13, с. 47]. За спогадами П. Т. Себка, влітку 1932 р., його разом з 6-ма іншими співробітниками карного розшуку відрядили в Полтаву і поставили завдання ліквідувати небезпечну банду грабіжників, які здійснювали розбійницькі напади на кооперації та колгоспників. Ця банда, яку очолював закоренілий кримінальник Півень, лютувала в радіусі 30–40 км від залізничної станції Абазівка. Вночі бандити вибивали вікна, вривалися у будинки, зв'язували господарів, заби-

рали майно, хліб і ховалися. П. Т. Себко вдалося затримати одного з бандитів, перевербувати його. Через декілька днів цей новий інформатор повідомив, що частина банди разом із Півнем перебуває у Кобищанах (нині у складі Полтави). Була створена оперативна група, яка застала 6 бандитів зненацька і захопила їх без жодного пострілу. За декілька днів сам ватажок банди «розколовся» і повідомив, де перебувають інші 17 бандитів, які і були заарештовані. Банді Півня настав кінець [14, с. 68–69].

Варто зазначити, що в той час діяльність міліції періодично обговорювалася на зборах трудових колективів підприємств та установ, де прості громадяни висловлювали свої зауваження, критику та пропозиції щодо поліпшення роботи міліції. Газета «На варті» (Дніпропетровськ), аналізуючи подібні виступи робітників міста, писала: «Виступи робітників... свідчать, що в галузі охорони промисловості є чимало серйозних хиб, а саме: спання на постах, самовільні залишення постів, не досить тверда система перевірки й контролю в галузі несення постової служби. Унаслідок цього на підприємствах не припиняються випадки крадіжок матеріалів. Наприклад, на елеваторі Союзхліба щодня трапляються крадіжки збіжжя й борошна, але ні з боку міліції, ні з боку опервідділку не вживається досить рішучих заходів. З боку деяких робітників міліції маємо формальне ставлення до цих крадіжок: мовляв, по крадіжках до 50 крб. міліція справи до свого ведення не приймає. Ця короткозорість спричиняється до того, що крадіжки хліба утворюються майже на очах постових міліціонерів, при чому покрадений хліб згодом можна побачити на «Озерку» (ринку у Дніпропетровську. – *авт.*), де «реалізується» за спекулятивними цінами. Отже, тут є в наявності, по-перше – розкрадання хліба, по-друге – спекуляція хлібом, чого деякі робітники міліції недооцінюють. Треба оголосити рішучу боротьбу всім порушенням постової служби та особливо на промислових підприємствах, щоб за будь-яку ціну добитися рішучого зламу в частині постанови охорони соціалістичної промисловості» [15].

Водночас, як зазначала інша газета – «Харківський пролетар» у числі за 10.11.1932, «у оперативній роботі міліції є і нові досягнення. Про це свідчать такі показники: розкриття грабежів складає 81%, розбоїв – 92%, крадіжок – 69%. Велика робота проводиться по боротьбі з крадіжками на основних підприємствах Харкова – ХТЗ, ХЕМЗ, велозаводі. Тут розкриття крадіжок складає 89%. На базарах розкриття крадіжок у колгоспників складає 82%; посилена боротьба із спекуляцією на колгоспних базарах [16].

3. Адміністративна діяльність міліції

Певна увага в цей час приділялася посиленню охорони пам'яток культури. В Обіжнику Головної управи РС міліції УСРР про охорону пам'яток культури від 10.02.1932 зазначалося, що стан роботи міліції в галузі охорони пам'яток революційної боротьби, культури та природи є на дуже низькому рівні, працівники міліції не вживають майже ніяких заходів до осіб, які псують та руйнують пам'ятки революційної боротьби, культури та природи.

Все це призводить до того, що за останній час спостерігається низка неприпустимих нищень пам'яток культури та природи, як з боку урядових органів, так і громадських організацій та приватних осіб. У зв'язку з цим Головна Управа РС міліції УСРР пропонувала: «1) взяти на облік за вказівками органів НК Освіти усі пам'ятники революційної боротьби, культури, техніки, природи, природних багатств, які є на терені регіону або міста, ув'язавши цю роботу з місцевими парторганізаціями, органами НК Освіти по охороні пам'ятників природи і культури та інспектурами народної освіти; 2) забезпечити охорону зазначених об'єктів силами міліції...; 3) в сільських місцевостях, де встановити догляд за пам'ятниками культури та природи силами однієї міліції неможливо, проробити питання про доручення цієї роботи сільським виконавцям, місцевим комісіям охорони пам'яток при сільських та селищних радах, що утворюються за інструкцією НКО, а де таких не має – покласти на культурно соціальну акцію та нагляд на членів сільських рад. Разом з рай- та міськструктурами наросвіти проробити та видати обов'язкові постанови відповідних райвиконкомів та міськрад про охорону пам'ятників природи, природних багатств, пам'яток революційної боротьби, культури, техніки за реєстрами пам'яток або вказівками органів НКО по охороні пам'яток, відзначаючи перед широкими колами міста або села значення останніх для пролетарської культури» [17, арк. 28].

Варто сказати, це був не зовсім традиційний напрям діяльності міліції, а ініціатором розгортання цієї роботи був народний комісаріат освіти на чолі з Миколою Скрипником.

У цей період міліція здійснювала також спільну роботу з наркоматом соціального забезпечення, зокрема щодо боротьби з жебрацтвом та безпритульністю. Того ж 10.02.1932 Головна управа РС міліції УСРР видала новий Обіжник про заходи протидії вказаним явищам. У ньому пропонувалося надавати максимальну допомогу органам Наркомсоцбезпеку та Наркомосвіти щодо ліквідації жебрацтва та безпритульності, «як антисоціального явища, що не

виникає з політико-економічних умов Радянської держави. У всіх випадках, коли переведення заходів боротьби з відповідними органами і організаціями зустріне протидії з боку жebraків та безпритульних, органам РС міліції безпосередньо здійснювати боротьбу, усуваючи всі гальма у цій роботі. Загострити увагу на питанні використання класових ворожих елементів окремих жebraків і безпритульних, оскільки часто-густо класовий ворог використовує явище жebraцтва з політичною метою підтримуючи ці явища, прагне нав'язувати малоосвітнім класам населення, погляди на жebraцтво, як на форму релігійного сподвижництва і таким чином використовують жebraків як провідників антигромадянської агітації і різних ворожих чуток. З цього приводу посилити освідоммережу для виявлення жebraків, які мають стосунки з куркульським елементом, духівництвом, стежачи за всіма діями останніх. Роботу цю запропонувати в тісному контакті з органами ДПУ» [17, арк. 27–27 зв.]. Зростання жebraцтва було пов'язане з колективізацією, значною міграцією населення та Голодомором, що приховувалося владою.

Протидіючи злочинності, міліція намагалася опиратися на допомогу громадськості, зокрема на товариства сприяння міліції. Такі товариства в містах України почали створюватися ще у 1928 р. Результати їх діяльності висвітлювалися у пресі і урочисто відзначалася кожна роковина їх створення. Так, 11.06.1932 газета «На варті» подала замітку про 4-ті роковини утворення добровільної робітничої організації дружини сприяння міліції Макіївщини. «З перших днів своєї роботи, – писалося у газеті, – організація дружин розвернула величезну боротьбу з пияцтвом, хуліганством, а також виявила чужий елемент, розкривала крадіжки, допомагала міліції в доставці конвоїв тощо. Разом з повсякденною роботою по зміцненню революційної законності – проводила і масову роботу серед робітників ударників та втягувала їх до лав дружин. У сучасний момент, робочі організації сприяння міліції нараховують у своїх лавах 329 осіб, з них 23 кращих ударників» [18].

10.09.1932 Рада Народних Комісарів УСРР прийняла рішення про перетворення товариств сприяння міліції у *бригади* сприяння при органах робітничо-селянської міліції. Ці бригади сприяння мали створюватися при відповідних управліннях міліції як добровільні організації робітників і трудящих, щоб сприяти і надавати активну громадську допомогу роботі робітничо-селянської міліції [19, ст. 155]. Це означало не просто перейменування цих організацій – йшлося про їх безпо-

середнє підпорядкування міліції, роботу під її прямим керівництвом, тобто більшу формалізацію їх діяльності й централізацію.

Розвиток транспорту та збільшення його кількості на вулицях міст призвів до збільшення кількості аварій та дорожньо-транспортних пригод. Тому 08.10.1932 РНК УСРР ухвалила постанову про розширення функцій міліції щодо реєстрації автомобільних аварій. Відтепер облік аварій та пригод на місцевому транспорті покладалася на органи міліції. Державні й громадські установи, підприємства, організації та приватні особи, що мали транспортні засоби, зобов'язувалися повідомляти місцеві органи міліції про всі випадки аварій та пригод, що трапляються з їхнім транспортом. Заклади органів охорони здоров'я та окремі лікарні були зобов'язані повідомляти місцеві органи міліції про всіх осіб, що зверталися до них за меддопомогою проти пошкоджень та поранень, заподіяних місцевим транспортом [20, арт. 174]. Так створювалися передумови для створення спеціальної служби міліції щодо регулювання дорожнього руху.

4. Голодомор 1932 і міліція

Голодомор в Україні, що розпочався у 1932 р., зачепив життя багатьох прошарків населення республіки, зокрема і працівників міліції. Досить виразно про це свідчить доповідна записка начальника Головоміліції УСРР до ЦК КП(б)У, датована червнем 1932 р. У ній відзначалося, що за останній час в командно-моральному стані міліції проявляються різкі симптоми погіршення становища внаслідок дуже поганого продовольчого постачання працівників міліції, особливо в сільських районах. Продовольча норма не виконується навіть по хлібу, а також спостерігаються випадки і абсолютного неотримання працівниками міліції ніяких продуктів. Так, наприклад, в Іванівському районі Київської області працівники міліції упродовж 3-х місяців не отримували ніяких продуктів. У Конотопському районі працівники міліції отримували тільки хліб за нормою 300 грамів на працівника і 100 грамів на утримання. Відмічені випадки жebraкування дітей міліціонерів, наприклад, у Васильківському районі Дніпропетровської області діти міліціонера Іванченка випрошували подачки у громадян, що приносили передачі заарештованим, а діти міліціонера Кубського ходили по базару і просили хліб. Зареєстровано характерних негативних настроїв: а) настрої на ґрунті продовольства і зарплати: червень – 86, липень – 80, серпень – 15; б) настрої проти служби в міліції і демобілізації: червень – 79, липень – 84, серпень – 153. Як повсюдне явище зазначається тенденція

до відходу з міліції, що зумовлює колосальне зростання дезертирства (липень – 39, серпень – 86), здійснення проступків з метою добитися звільнення з міліції, а також прями загрози кинути зброю. Наприклад, у 36 взводі відомчої міліції Вінницької області 19 міліціонерів (усі безпартійні, колишні колгоспники) на ґрунті неотримання продуктів упродовж 3-х місяців заявили політрукові: «Якщо не покращите становище, то кинемо рушницю». На ґрунті голодування реєструються явища зв'язку міліціонерів із заарештованими, порушення правил караульної служби. Наприклад, у червні міліціонер Васильківської райміліції Київської області Козер (робітник, член КП(б)У), чергуючи біля камери заарештованих, 2 рази передавав заарештованим в камеру горілку за шматок хліба. Відмічений випадок замаху на самогубство, внаслідок голодування сім'ї, інспектора Печенівської райміліції Харківської області Балабая. Все це призводить до некомплекту особового складу і неможливості поповнення лав міліції. Зважаючи на всі ці чинники, Головне Управління міліції УРСР просило ЦК КП(б)У вжити належні заходи щодо поліпшення продовольчого постачання міліції [21, арк. 38–39]. Отже, як видно з цього документу, голодомор суттєво вплинув на життя та роботу багатьох працівни-

ків міліції у різних областях України і це зумовило зниження активності та результатів діяльності міліції.

Висновки

Так, упродовж 1932 р. відбулися певні зміни в організації діяльності міліції. Були уточнені функції її керівних органів, зокрема і на рівні областей, продовжився процес централізації управління. Відбулася зміна очільника міліції республіки. Функціонували і нові форми організації міліції у сфері протидії злочинності – оперативні сектори, що діяли на території декількох областей і демонстрували досить значну ефективність. Зросла сфера адміністративної діяльності міліції – вона поширилася і на охорону пам'яток культури. На міліцію також були покладені обов'язки реєстрації дорожньо-транспортних пригод. Органи внутрішніх справ були змушені активізувати свою роботу у сфері боротьби з жебрацтвом, яке розцінювалося як неприйнятне соціалізму явище, але його зростання і відповідні проблеми були тісно пов'язані з наслідками «всеосяжної колективізації» та Голодомором. Голодомор мав також значний вплив і на зниження ефективності діяльності міліції.

Список використаних джерел

1. Сокурено В. В., Бандурка О. М., Греченко В. А. Підготовка охоронців правопорядку в Харкові: 100 років історії (1917–2017 рр.): До 100-річчя подій Української революції. Харків: Золота миля, 2017. 496 с.
2. Міліція України: історичний нарис, портрети, події: наук.-попул. вид. / Ю. О. Смирнов, П. П. Михайленко, О. Д. Святоцький, М. І. Ануфрієв; за заг. ред. Ю. О. Смирнова. К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2002. 798 с.
3. Греченко В. А., Ключко А. М. Злочинність в УСРР та протидія їй у першій половині 1930-х років. *Право і Безпека*. 2017. № 4 (67). С. 88–94.
4. Галкін Д. В. Організаційно-структурна побудова міліції УСРР у 1918–1934 роках (історико-правова характеристика): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ, 2011. 21 с.
5. Положение о рабоче-крестьянской милиции Союза: постановление СНК СССР от 27 мая 1931 г. *Собрание законов и распоряжений рабоче-крестьянского правительства Союза Советских Социалистических Республик (СЗ СССР)*. 1931. № 33. Ст. 247.
6. Положение о Главном управлении рабоче-крестьянской милиции при СНК УССР: постановление СНК УССР от 23 апреля 1932 г. *Собрание узаконений и распоряжений рабоче-крестьянского правительства УССР (СЗ УССР)*. 1932. № 9. Ст. 80.
7. Устава про обласні управи робітничо-селянської міліції: постанова РНК УСРР 20 листопада 1932 р. *ЗЗ УСРР*. 1932. № 33. Арт. 213.
8. Центральний державний архів громадських об'єднань України. (ЦДАГО України). Ф. 1. Оп. 6. Спр. 236. Арк. 16.
9. Положення про політрука в робітничо-селянській міліції 29 травня 1932 р. Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.): наук. вид. у 6 т. Т. 4: Народний комісаріат внутрішніх справ України: реорганізації, зміна статусу, правових основ, основні напрями діяльності (грудень 1930 – 21 червня 1941 р.) / М. Г. Вербенський, О. Н. Ярмиш, Т. О. Проценко та ін.; за заг. ред. А. Б. Авакова. К., 2015. 938 с.
10. Бандурка О. М., Греченко В. А. Деякі аспекти економічної злочинності в УСРР у першій половині 1930-х років. *Форум права*: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 5. С. 22–30.

11. Шляпочников А. Закон 7 августа об охране общественной собственности. *Советское государство*. 1933. № 5. С. 21–31.
12. Греченко В. А., Ключко А. М. Злочинність в УСРР та протидія їй у першій половині 1930-х років. *Право і Безпека*. 2017. № 4 (67). С. 88–94.
13. Михайлюк Н. Т. (начальник УВД Харьковского облисполкома, генерал-майор милиции). Рожденная революцией: очерк истории милиции Харьковщины (1917–1982 гг.): рукопись. 164 с.
14. Курило С. Г. Жизни своей не щадя: из истории милиции Харьковщины. Х.: Прапор, 1987. 295 с.
15. Зміцнення охорони соціалістичної промисловості. *На варті*. Дніпропетровськ. 1932. 5 лютого.
16. 15 років робітничо-селянській міліції. *Харківський пролетар*. 1932. 10 листопада.
17. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України). Ф. 1. Оп. 7. Спр. 157. Арк. 28.
18. Разом з міліцією. *На варті*. 1932. 11 червня.
19. О преобразовании обществ содействия милиции: постановление СНК УССР 10 сентября 1932 г. *СЗ УССР*. 1932. № 25. Ст. 155.
20. Про централізацію в органах робітничо-селянської міліції обліку аварій та пригод на місцевому транспорті: постанова РНК УСРР 8 жовтня 1932 р. 33 УСРР. 1932. № 28. Арт. 174.
21. ЦДАГО України. Ф. 1. Оп. 20. Спр. 6390. Арк. 38–39.

References

1. Sokurenko, V. V., Bandurka, O. M., & Hrechenko, V. A. (2017). *Pidhotovka okhorontsiv pravoporyadku v Kharkovi: 100 rokiv istoriyi (1917–2017 rr.): Do 100-richchya podiy Ukrayinskoyi revolyutsiyi*. [Training of Law Enforcement Guards in Kharkiv: 100 Years of History (1917–2017): To the 100th anniversary of the events of the Ukrainian Revolution]. Kharkiv: Zolota mylya. 496 [in Ukr.].
2. *Militsiya Ukrainy: istorychnyy narys, portrety, podiyi: nauk.-popul. vyd. (2002) / za zah. red. Yu. O. Smyrnova; kol. avt. Yu. O. Smyrnov, P. P. Mykhaylenko, O. D. Svyatotskiy, M. I. Anufriyev*. [Militia of Ukraine: historical essay, portraits, events: sciences-popul. view]. K.: Vydavnychyy dim «In Yure». 798 [in Ukr.].
3. Hrechenko, V. A., & Klochko, A. M. (2017). *Zlochynnist v USRR ta protydiya yiy u pershiy polovyni 1930-kh rokiv*. [Crime in the Ukrainian SSR and counteraction to it in the first half of the 1930s.] *Pravo i Bezpeka (Law and Security)*, 4 (67), 88–94 [in Ukr.].
4. Halkin, D. V. (2011). *Orhanizatsiyno-strukturna pobudova militsiyi USRR u 1918–1934 rokakh (istoryko-pravova kharakterystyka): avtoref. dys. kand. yuryd. nauk* [Organizational and structural construction of the USSR militia in 1918–1934 (historical and legal characteristics): author. diss. cand. judicial sciences]. Khark. nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv, 21 [in Ukr.].
5. *Polozheniye o raboche-krest'yanskoy militsii Soyuzapostanovleniye SNK SSSR ot 27 maya 1931 g. (1931)*. [Regulations on the workers' and peasants' militia of the Union: Decree of the Council of People's Commissars of the USSR of May 27, 1931]. *Sobraniye zakonov i rasporyazheniy raboche-krest'yanskogo pravitel'stva Soyuz Sovetskikh Sotsialisticheskikh Respublik (SZ SSSR)*, 33, St. 247 [in Russ.].
6. *Polozheniye o Glavnom upravlenii raboche-krest'yanskoy militsii pri SNK USSR: postanovleniye SNK USSR ot 23 aprelya 1932 g. (1932)*. [Regulation on the Main Directorate of the Workers' and Peasants' Police under the SNK of the Ukrainian SSR: Decree of the Council of People's Commissars of the Ukrainian SSR of April 23, 1932]. *Sobraniye uzakonenyi i rasporyazheniy raboche-krest'yanskogo pravitel'stva USSR (SZ USSR)*, 9, St. 80 [in Russ.].
7. *Ustava pro oblasni upravly rabitnycho-selyanskoyi militsiyi: postanova RNK USSR 20 lystopada 1932 r. (1932)*. [Of the Charter on Regional Governance of Robotics and Villages: Resolutions of the RNA of the USSR 20 November 1932 p.], 33, Art. 213 [in Russ.].
8. *Tsentralnyy derzhavnyy arkhiv hromadskykh obyednan Ukrainy*. [The Central State Archive of Public Associations of Ukraine]. TSDAHO Ukrainy. F. 1. Op. 6. Spr. 236. Ark. 16. [in Ukr.].
9. *Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukrainy: podiyi, kerivnyky, dokumenty ta materialy (1917–2017 rr.) (2015)*. [Ministry of Internal Affairs of Ukraine: events, leaders, documents and materials (1917–2017 years)] *Nauk. vyd. u 6 t. T. 4*. Kyiv, 938 [in Ukr.].
10. Bandurka, O. M., & Hrechenko, V. A. (2017). *Deyaki aspekty ekonomichnoyi zlochynnosti v USRR u pershiy polovyni 1930-kh rokiv*. [Some aspects of economic crime in the Ukrainian SSR in the first half of the 1930th years]. *Forum prava: elektron. nauk. fakhove vyd. (Law Forum: An Electronic Scientific Professional Edition)*, 5, 22–30 [in Ukr.].
11. *Shlyapochnikov, A. (1933). Zakon 7 avgusta ob okhrane obshchestvennoy sobstvennosti*. [Law of 7th August on the protection of public property]. *Sovetskoye gosudarstvo (The Soviet state)*, 5, 21–31 [in Russ.].

12. Hrechenko, V. A., & Klochko, A. M. (2017). Zlochynnist v USRR ta protydiya yiy u pershiy polovyni 1930-kh rokiv. [Crime in the Ukrainian SSR and counteraction to it in the first half of the 1930]. *Pravo i Bezpeka (Law and Security)*, 4 (67), 88–94 [in Ukr.].
13. Mikhaylyuk, N. T. (1983). Rozhdennaya revolyutsiyey: ocherk istorii militsii Kharkovshchiny (1917–1982 gg.). [Born of the revolution: a sketch of the history of the police of the Kharkiv region (1917–1982)]. Rukopis'. 164 [in Russ.].
14. Kurilo, S. G. (1987). Zhizni svozey ne shchadya: Iz istorii militsii Kharkovshchiny. [His life sparing: From the history of the police of Kharkov]. KH.: Prapor. 295 [in Russ.].
15. Zmitsnennya okhorony sotsialistichnoyi promyslovosti. (1932). [Strengthening the protection of the socialist industry]. *Na varti (On guard)*, 5 lyutoho [in Ukr.].
16. 15 roktiv robitnycho-selyanskiy militsiyi. (1932). [15 years of the workers and peasant militia]. *Kharkivskyy proletar (Kharkov proletarian)*, 10 lystopada [in Ukr.].
17. Tsentralnyy derzhavnyy arkhiv vyshchychk orhaniv vlady i upravlinnya Ukrayiny [Central State Archives of Higher Authorities and Governance of Ukraine]. TSDAVO Ukrayiny. F. 1. Op. 7. Spr. 157. Ark. 28 [in Ukr.].
18. Razom z militsiyeyu. (1932). [Together with the militia]. *Na varti (On guard)*, 11 chervnya [in Ukr.].
19. O preobrazovanii obshchestv sodeystviya militsii: postanovleniye SNK USSR 10 sentyabrya 1932 g. (1932). [On the transformation of militia. assistance societies: Decree of the Council of People's Commissars of the Ukrainian SSR on September 10, 1932]. *SZ USSR*, 25, St. 155 [in Russ.].
20. Pro tsentralizatsiyu v orhanakh robitnycho-selyanskoyi militsiyi obliku avariyy ta pryhod na mistsevomu transporti: postanova RNK USRR 8 zhovtnya 1932 r. (1932). [On the centralization of accidents on local transport in the organs of the workers' and peasant militia: a resolution of the CHC of the USSR on October 8, 1932]. *SZ USRR*, 28, Art. 174 [in Ukr.].
21. Tsentralnyy derzhavnyy arkhiv hromadskykh obyednan Ukrayiny. [The Central State Archive of Public Associations of Ukraine]. TSDAHO Ukrayiny. F. 1. Op. 20. Spr. 6390. Ark. 38–39 [in Ukr.].

Стаття: надійшла до редакції 18.11.2019

прийнята до друку 23.12.2019

The article: is received 18.11.2019

is accepted 23.12.2019